Benim de bir oğlum olsa adını Özgür koyardım. Bu, çok mantıklı.
Oğluma, balık ve silah tutmamayı
kadınlara ve iyi davranmayı onlara yani,
bunları elbette öğretirdim. Aramızda lafı olmazdı.

Kimi geceler canımızın çok sıkkın olabileceği kadar
bazı geceler keyfimizin oldukça yerinde olacağını
tahahhüt edebilirdim ona.
Dudağımızın kıvrılınca gözümüzün kısılabileceğini.
Bunlar olmazdı diyemem. Burda biz bizeyiz.

Elma hakkında söylemek istiyorum.
Yeşil ve kırmızı elmadan.
Bir meyvedir.
Bu kadar.
Televizyon, radyonun resimlisidir sonra.
Su, yukarıdan aşağıya akıyorsa şelale ola da bilir,
olmaya da bilir. Ancak her suyun içilmeyecek olduğu
kesindir. Suyun iyisi rakıya kattığında beyazlamaktadır.

gözyaşı denizi, katarzyna widmańska

Kadınlardan çok güzel anne, abla, teyze, hala olur.
Erkeklerden baba, ağabey, amca, dayı olur.
İnsanlar Anne ve Dayı olursalar erken ölebilirler. Bu,
pek tavsiye edilmez. Halalar genelde uzun yaşarlar.

Gripin bizim zamanımızda da vardılar olacak,
ufak seyahatlar. Talcid örneğin. Aspirin. İyi gelmeleri
siz çıkın beyler benim biraz daha işim var demektir.
Attan inmek yasaldır. Çimlere basabilirsin çünkü çimler
basıldıkça güçlenir. Neden bize basıyorsun demezler hem.
Zaten pek de konuşmazlar derim.

Mutsuzlukdan söz açmak istemem
Yalağuz bir aynaya değil, ütü masasına, koca mutfağa
Köşe takımlara, enderin kaplara kacaklara sığmayan mutsuzluktan
Mükemmel mutsuzluklarından aile olma eyleminin, istemem
Acır sevgim

Benim bir oğlum olsa ben de bir baba ölebilirdim
bir baba doğabilirdim
kızım olsa da.

alice'in portresi

http://www.widmanska.com/

(fotoğraf sanatçısı, 1978 yılında Krakov/Polonya'da doğdu)

katarzyna widmańska

sürsün

sana ateşimden bahsedeyim sen beni durdur
ama dur

önce
dişlerinden ruj izimi fırçala

sana sadece küçülerek yaklaşmak
hiç kalmayarak

hiç kalarak da
fazla uzaklaşmış olamam ha!

dilimin ıslaklığı varken ıslak sıcakta
sana dilin atıklarıyla gelmek
sözlerden başka bir şey yok elimde
ve bir ölü kadar renksiz yatıyor… orada…
onun için yazdım bu şiiri
ama bir ölü… yatıyor... hep bir ölü... beyaz bir boşlukta

belki herkesten güzeldir fakat… ölü

dil yapış yapış aşklardan… benimki başka
boşluklar dolsa da ölü bir ölü
kaldıkça…
mecburum söylemeye… ben… aşktan… madem
ölemiyorsa
karakalem bir kaplan olarak sol omzumda

onun için bir şey yapılamaz
bir iskemleden daha cansız ve iskemleye oturamaz
tabureye hiç
ölüye bakılabilir baktıkça morardığını görürsün
ve onu ben taşıdım bugüne değin
ve sana kadar getirebildimse
senin maharetindi
ve dişime taktığım kendimse de
sen ateşleyendin fitili
ve şimdi kelimenin tam anlamıyla
ve oldukça benzer şekilde başkalarına
sokakta
metroda
avmlerde
rastlanacak herhangi iki kişi arasında
-bir tuvalet kapısında aynısı yazabilir-
-yok sakıncası-
bak söz sanatlarının kahpesi ironisiz diyorum
aşkının içindeyim tam ortasında
sensin her gece geberdiğim
bir öpücüğü için
-cennet bekleyebilir-
en ateşin en ortası hiçlendiği kızgın demirin
ve şaşkınım korkutucu korkusuzluğumdan
yapacaklarımdan
sence korkulmalı mı

bütün gemiler kalkmıştı limanlardan
kesikti ışıklar
banklar o kadar tozluydu ki hiç oturulmamış denebilirdi
eski olmasalar
sis çökmüş çıkışsızdı yollar
ilerliyor mu duruyor mu yaslı bir toyota
ağlanır mı katılarak, görünce çöpte kırık bir gitar
gece ve ben ölüme gaza bastık
belli ki boş vermiştik senle doğrulanmayan cana
muhakkak çıkışı bulurduk son'a gelseydik

deli şapkacı, katarzyna widmańska

ancak bir hayvan bu kadar rotasız kalabilirdi
başka bir hayvan tarafından
ısırılmadan önce
ve koptuğu zaman bir organ
biraz daha debelenerek ve kan içinde
son can kalıntısını ve işte bunu bile sana vermek
en çok istediğimdi
sana vermekti bir şehri bütün bahçelerinden başlayarak
ve alçak yerlerinden tutarak insanlığın
aşkı göstererek bakın demek ve siz içindeyken
tümden vermek sana insanlarıyla bile
bir armağan ancak bu kadar canlı olabilirse
gösterebilirdi aşkı
belki tam ordan başladığımda yani sana dirimin sürsün diye
ve sesin bana kadar kanatlandığında hep sürsün diye
içerlememeyi başararak
kendim içinse namert filan olarak
sürsün diye senin bir başak damarlarında
ve senin soyun
ikbalin için sadece endişelenerek bile
gösterilebilirdi aşk
ülkenin tüm ahalisine
onlar karşında titretilerek ve boyun eğdirilerek sana getirilirdi
sadece sevin diye
ve istersen bağışlardın her canı gösterişle
sevmediklerine de

tanım değiştirerek geleceğim sana
her şekilde sürebilir aşk bilmiyorlar sen bunu benden öğren
bir yarar yok acıya katlanmakta fakat acıya acıya
sürmeyi öğrenir insan kendisiyle kalmayı ve konuşmaksızın
tek bir ademoğluyla
kabaran dalganın altında kalmamayı
ve sörf yapıyor insan şeytanla el ele yine de aşktan bahis geçtikçe
utanmayı aklına getiriyor toplumsallığı filan
etikten değil
kimseyi kandırmamış olmayı hem de değil fedakarlıktan
böyle açıklanmaz bir doğruluğa alışmaktan

hem bir kere istenmemiş kalmaktan...
cezalı doğanlardan.. damgasını.. bir nehirden geçerken
her nehirden geçerken ıslanmamış olmaktan
şundan bundan
istenmeyecek ne varsa
taşımaktan
fazlaları taşımaktan
yaşam denilen şeyi bozdurmamak
kaldırıp bir kutuya tıkmaktan tümden bozmak kokmak
bütün bunlardan belki aşk

bir ıslaklığı sanmak
bozulmayı.. musluklardan kan mı akıyor bugün
herkes neyi mi bekliyor
benim beklemediğim sıcak havalardan
çiçek açmış ağaçlardan bir hainlik
gelebilir mi kasılmayı unutmuş kaslardan
çıkar mı pat diye aşk
çok uzaktan
çok uzaklardan bakışılabilinir mi eğerek başı
ve süzerek gözü ve kendini yine de komik hissetmeyerek
sırtını duvara vermeyecek kadar güvenle
kendine bakmayı bir an unutabilir mi kişi
başka birine bakarak

sürsündü bende tadın adların ne önemi var
bütün patırtı dindikten sonra

iskambil kartları, katarzyna widmańska

hayriye ünal

hey şair! öfkende ne kadar şiir var?

Bir şehirde yaşayan insanların ne kadar öfkeli olduğu konusunda yapılan bir araştırmada üç tür veri kullanılmış: Şehirde yaşayan yüksek tansiyon hastalarının sayısı, polisin elindeki kavga zabıtları ve trafik sıkışıklığı istatistikleri. İşin magazin kısmına hiç girmeyip biraz psikolojinin iç alanlarına yaklaşırsak, öfkenin kan basıncını artıran tüm diğer duygular gibi insana ait bir duygu olduğunu saptamakla işe başlamamız gerekir. Bu konuda yazanların ağız birliğine vardığı ortak nokta şu: Öfkeli olmakta bir sorun yok, öfkenin sonuçlarının başkalarına zarar verdiği noktada sorun var.

Öfkenin diğer duygulardan farkı onun "akışı durduran" bir özelliği olması: Öfke, dona bırakabilir, aynı veya ters yöne başka bir hareketi başlatabilir; öncelik sıralarını değiştirebilir; doğal olana, dalgın olana karşın "o anın" önemini vurgular. Öfke geçmişle geleceğin bağlantısını koparır.

"Öfke ve şiir" deyince akla kavga ve trafik istatistikleri gelmiyor ama yükselen tansiyon ve hızlanan solunumu bir şiiri yapan malzemeler arasında saymak şaşırtıcı olmaz. Öfkeyle şiir yazılamaz değil, yazılabilir, şair belki bir "varoluşsal öfkeyi" şiire giderken kullanabilir, ama öfkenin şairi kullanmaya başladığı yerde şiir kalmaz.

Dünyaya karşı bir öfkeyle yazılan şiir, okurunu bir köşede bir kitabı okuyan biri olarak değil, birazdan kitabı bırakıp hayata katılacak bir insan olarak ikna etme görevini üstlenmiştir. Bir iddiaya sahiptir. Bu ise her zaman büyük bir risktir. Söz konusu "ikna" başarılı olmazsa, bütün bir okuma pratiğinin çöpe gitme olasılığı vardır. Okurunu ikna edemeyen öfkeli şiir "komik" kaçabilir.

Ted Hughes, oğlu Nicholas Hughes'a 1986 yılında yazdığı bir mektupta, kendisinin hayata bakışı hakkında ipuçları veriyor. *"Önemli olan tek büyüklük, insanların yüreklerini ne kadar ortaya koyduğu, yaralanma veya yakalanma veya küçük düşme korkularını ne kadar görmezden gelebildikleridir. Ve insanların pişmanlığını duydukları yegâne şeyler, yeterince gözü pek yaşamadıkları, yeterince yüreklerini ortaya koyamadıkları, yeterince sevmedikleridir. Bunun dışında hiçbir şeyin gerçekten önemi yok."*

çılgın çay partisi, katarzyna widmańska

Ölüm döşeğindeki bir babanın bu nasihatlerinin Nicholas'ı ne kadar yüreklendirdiğini bilemeyiz, ama bize Ted Hughes'un geçmişe nasıl baktığını, nelerin acısını çektiğini anlatıyor. Hughes, iki eşini ve bir çocuğunu intihara kaybetmiş bir koca ve toplumun gözü önünde ünlü bir şair. Aldattığı Sylvia Plath'ı intihara götüren süreçte yadsıyıcı davranmış olması nedeniyle, Plath-severler tarafından açıkça ve sert biçimlerde suçlanmıştı. Bu suçlamalara karşı Hughes en azından dış görünüşünü koruyabildi, kendine yönelik suçluluk duygularını son derecede az dışa vurdu, ama şiirlerinde öfkesini sık gördük onun. Yer yer şairanelik tuzaklarına düşse de Hughes'un denetimin sınırlarında dolaşan az kontrollü bir öfkesi hep oldu. Sanki unutulmuş bir sahicilik duygusunu şiiriyle yeniden gün yüzüne çıkartmak için öfkesini kullanması Ted Hughes'u şair yapan temel özelliğidir.

Toplum güçlü duygular yaşamayı veya duyguları güçlü yaşamayı yasaklıyor. Turgut Uyar, Ece Ayhan çok öfkeli şiirler yazdılar, ama konu öfke ve şiir olduğunda Cemal Süreya'ya ayrı bir paragraf açmak gerekli. "Dersim" gibi bir şiddetten gelen Süreya, her ne kadar yanlış yerlerde aramış olsa da, İkinci Yeniciler içinde güncel politikaya en yakın duran isimdir, aşırılıkları över… Birçok okuru tarafından şiirlerinde kısmen "erotizm" olarak görülen şeyse, bir sevgi eksikliğinden

kupa papazı, katarzyna widmańska

başka bir şey değildir. Deniz attığı sigaralar sabaha kadar yanar durur. Süreya'nın şiirinde hüzün varsa, acısının değil öfkesinin kontenjanındandır. Karakoç bu nedenle onu ayrı bir yere koyar.

Acı ile dolu birçok şiiri öfke ile ilişkilendirerek okumak mümkündür. Bunların bir kısmı, örneğin Enver Gökçe gibi acısının kalbinde atan öfkenin farkındadır. Ancak öfkesinin farkında olmamış olanlar da var. İnsanın kaldırabileceğinden fazla acı, bunların ifadesinin de önünü tıkar. Örneğin "acılı kuşak" denen 40 kuşağı öfkesini şiirde yaşayamadı ve bugün bize gözyaşlarından başka pek bir şey içermeyen bir antoloji bıraktı.

Hayata bir anlam atfetmeye çalışan insan "yapar"; yapan insansa "yanlış" yapar. Dolayısıyla yapmanın bir ucunda hep bir "suçluluk" vardır. Öfkeyle suçluluk ikiz kardeştirler; kendini bir hayatın bir aktörü olarak hissetmiş insan, suçluluk duyduğu nesnenin kendisine karşı öfkelenir. Şairler de dünya ile bir alıp vermediği olan insanlardandır. Şiir öfkeyle yazılmıyor olabilir, ama öfkesiz de yazılmaz.

Öfke inşa etmez ama kökenlerde inşa edilmeye değer bir şey varsa bunun ortamını yaratır. 2005 yılında gösterilen "Öfkeli Aşıklar" (The Upside of Anger) adlı filmin finalinde şu monolog yer alıyordu: *"Öfkenin tek olumlu tarafı, olduğunuz bu yeni kişidir. Umarım böyle biri bir gün uyanır da, yolculuğundan korkmadığını ve gerçeğin en iyi olasılıkla eksik anlatılan bir hikaye olduğunu fark eder. Öfke, çekildiğinde, kabul etmek için yeni bir şans bırakır arkasında ve sakinlik vaadini."*

Şiir, "öfke yönetimi" kursundan yeni çıkmış şairin öfkesiyle savaşırken dövdüğü yastık değildir. "Beni olduğum gibi sev" diyen dünyaya "hayır" diye yanıt veren şair, bunu sırf dünya şairin önceden ayarlanmış beklentilerini karşılamadığı için değil, dünyaya "hayır" diyebilen sesini test etme ihtiyacıyla da yapar.

1970 ve 80'lerde devrimci, slogancı, hamaset, coşku şiirleri yazan aynı zihniyetteki şairler bugün "deneyci", "post-modern", "görsel" ve benzeri el çabukluklarıyla, bir duruş sahibi olmadan bir saygınlık avlama amacıyla hareket ediyor. Değişmeden kalan şey "saygınlık açlığı". Her geçen yıl bölünerek çoğalan "şiir ödülleri" epeydir maskaralığa dönüşünce, Türk Edebiyatı sahnesini saygınlığı nereden devşireceğini bilemeyen şaşkın şairlerin şaşkın bakışları dolduruyor.

Dahası da var: Santa Barbara, California Üniversitesinde Wesley Moons ve Diane Mackie tarafından yapılan ve "Kişilik ve Sosyal Psikoloji Bülteni" (Personality and Social Psychology Bulletin) içinde "Kırmızı görürken Doğru Düşünme: Bilgileri İşlemede Öfkenin Etkisi" (Thinking Straight While Seeing Red: The Influence of Anger on Information Processing) başlığıyla yayınlanan bir araştırmaya göre, yaygın inanışın tersine öfkenin insanlarda daha doğru karar vermekle ilişkilendirilebileceğini ispatlıyor. Araştırmacılar "öfkeli insanın neyin asli neyin tali olduğunu" daha iyi algılayabildiğini, esasa ait olmayan olguları daha başarılı bir biçimde dışarıda bırakabildiğini söylüyor.

Buna göre Oscar Wilde'ın ünlü "bütün kötü şiirler samimi duygularla yazılır" sözünü yeniden düzenlersek: "bütün kötü şiirler öfkesizdir." Bir şiiri bitirmek için mutlaka gereken budama işlemini, öfke, mükemmel bir biçimde yerine getirebilen bir duygu durumu gibi görünüyor. Ne aşk, ne korku, ne haz, ne de başka bir duygu şaire böylesine güçlü bir enstrüman verir.

Evet, öfke! Varoluşsal öfke. Topluma ve kendine karşı isyan ve şairin sırf bu isyan dolayımıyla bile olsa ölümsüzlüğünü ilan etmesi. Şovmenlerin heyheylenmeleri değil, Van Gogh'un derin öfkesi. Leonard Cohen'in notalara dökülmüş, üzeri teşekkürlerle kaplı öfkesi. Öfke, evet!

Çünkü tanrılar öfkeli varlıklardır.

enis akın

alice harikalar diyarında (2008-2009)

Katarzyna Widmańska tarafından gerçekleştirilen sergi izleyenleri 19. yüzyılın en önemli edebiyat eserlerinden birinin rüya ile karışık gerçekliğine götürüyor. Alice Harikalar Diyarında neredeyse yayınlandığı günden başlayarak sanatsal ilham kaynağı oldu. Widmańska'nın fotoğrafları söz konusu olduğunda, Lewis Carroll tarafından yaratılan büyülü dünyaya bakışın tamamen yeni bir biçimiyle karşılaşıyoruz. Burada hikâye hatlarının doğrusal bir yapılandırılması değil gördüğümüz. Romanın sayfalarındaki çeşitli karakter ve sahneler arasından Widmańska, kendi anahtarını kullanarak bazılarını seçiyor. Bununla beraber karakter seçiminden daha önemlisi bunların nasıl temsil edildiği.

Katarzyna Widmańska'nın işlerinin ana motifi olan kadınsılık, sanki sanatçının Alice'in hikâyesine bakarken kullandığı bir prizma işlevi görüyor. Sanatçının yorumladığı neredeyse tüm karakterler kadın veya Widmańska'nın uğraşları sonucunda onlardaki kadınsı elementi açıkça görebiliyorsunuz. Alice Harikalar Diyarında'nın ilginç ve yırtıcı bir karakter geliştirmesi sayesinde buna ek olarak Deli Şapkacı, Bay Caterpillar, Kupa Papazı ve diğer karakterler gizemli bir endişe duygusu tarafından kuşatılmış biçimdeler.

Sanatçı uzun bir süredir projeyi gerçekleştirmeyi planlıyordu. Carroll'un romanının çizimleri sanatçının bitirme tezinin konusu olacaktı, ancak Widmańska'nın son zamanlarda fotoğrafa duyduğu aşk, Alice'in hikâyesini fotoğraf makinesi objektifi içinden sunmaya karar vermesine yol açtı. Hazırlıklar birkaç yıl sürdü. Zaman, özellikle bazı fotoğraflar üzerine yeni fikirler ve stilizasyon önerileri getirdi. Sonuç olarak, 2008'in ortalarında Widmańska projesini hayata geçirmeye başladı.

alice, katarzyna widmańska

Şunu da belirtmeden geçmemek gerekir ki, Katarzyna Widmańska'nın süreçteki rolü "deklanşöre basmak"tan ibaret değil. Sanatçı aynı zamanda stilizasyon fikirlerinin, sahne tasarımının ve bazı kostümlerin tasarımının da sahibi. Setin bulunduğu yer, aynı zamanda sergide neler görebileceğimize de ilham kaynağı oldu. Eski, bakımsız, küçük köşkün Widmańska'nın fotoğrafları üzerinde adeta sihirli bir değnekle dokunulmuş gibi bir etkisi oldu.

Sanatçının kendisi, ortaya çıkan sonucun projeye katılan kişilerin müthiş gayreti ve çabası olmadan olmayacağını belirtiyor.

Katarzyna Widmańska'nın sergisi bizi gizemli bir dünyaya çekiyor, bazen karanlık olsa da aralıksız bir biçimde çarpıcı. Sanatçı, fotoğraflarının arkasında keşfedilmeyi bekleyen herhangi bir gizli mesaj bulunmadığını belirtiyor. Fotoğrafların hedefi izleyiciyi hipnotize etmek, onu başka bir gerçeklikle ilişkiye sokmak, herhangi bir rasyonellik dünyasına uğramadan algılarını ve duygularını etkilemek.

tomasz zytkowski *(çev. enis akın)*

alice ve chesire kedisi, katarzyna widmańska

yarın ne gülsem

kızdır
mayın
patlar!

ilk taş gibi, kaldığım yerden.

miyop ve elmastım. bende
kaşık gibi yürek vardı.
bende kaşık gibi yürek vardı miyop,
elma's.
adem, sur le fil, göğüs kemiğin,
yani;
o son parçayı tesirli çalmayacaktın piyanist şantör.
kör talih, kara piyango
kokteylime
molotofu karıştırmayacaktın.
sirke koşmayacaktın çünkü ben
olimpiyatlarda atlar da koşacak sanatoryum.
sirke koşmayacaktın,
beraber
hipodrama koşacaktık!

ilk taş gibi kalktım,
piştim,
yarın ne gülsem?

aysu akcan

sayı 15, kasım 2010 beyazmanto ücretsizdir, elektronik olarak ulaştırılır ve periyodik değildir. iletişim: enis akın, pk 10 kuzguncuk, istanbul 34674 veya beyazmanto@hotmail.com (kağıt kopya olarak gönderilmesini istiyorsanız bize adresinizi bildirebilirsiniz) televizyonlarını yeni açan izleyicilerimiz için eski sayılar: www.beyazmanto.com